ԵՐԱՊԱԼ

Լրագիր Տարբերակաց

թիւ 37 — 17 (5) ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ — 1855

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ

ԱՍՏՐԻԱ. — Հեռագրական լուր. — Սեւաստոփոլի արկածին վերայ մեկ քանի խորհրդածութիւններ. — Իսաքովայի Բեռնաթիւնքն թաղուելու ջանդարը. — Պատերազմի լուր.

ԳԱԼԻԼԱ. — Փոլիսի ապստամբութիւն. — Պերլին տեղագրագիր.

ՌԻՍԻԱՆԱՍՏԱՆԻ. ԲԱՆԱԿԻՏԱՆԻ. Երկրին վրայ գտնուող շարք պիտառոր նիւթեր.

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ. Արձանի պատարագի վերջը. Ա.

ԱՍՏՐԻԱ

ՎԻԵՆՆԱ, 17 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ.

Հեռագրական լուր

Ս ԷՐՏԷՆ, 15 Սեպտեմբերի. Կորչաքով իշխանը ուզեց 11ին իրիկուան ժամը 11½ին կը ձանուցանէ. Սեւաստոփոլի Հարաւային մասին մէջ, որն որ մեր զօրքէն բոլորովին պարպուեցաւ, պարխանելուն ու ամրութիւններուն մեծ մասը օգը հանեցինք. թշնամին կը սկսի մեր ջոկատներով քաղքին մէջ երթալ. Բոլոր վիրաւորները, զորոնք որ ամոցս Օին հան իջուցած էինք, կարաց երան հիւսիսային կողմը բերելիս. Ամոցս Ծին յարձակմանն ատեն թշնամին 18 դարշապանակալ եւ 169 զինուոր մեր ձեռքը գերի իջուցաց.

— Ամոցս 14ին Վիեննա պերլինէն 13ին տրուած հեռագրական լուր մ՝ այ հասաւ որ Ղեսարդարդին առաձնակնք կը գրեն Ադիքանդր կայսրը միաբանութեան Սեպտեմբերի 13ին գիշեր ի Պոտսաւա ու Վարշաւ ճանարհորդութիւն ընելու՝ իր հետը տէրութեան գիւանագէտ նեսելրատ կոմսն առնելով.

Սեւաստոփոլի հարաւային մասը դեռ չինաց. կ՝ըսեն մեզի, գաշնաւորաց բանակէն եկած պաշտօնական ու հեռագրական լուրերը. Այսպէս այն ամէն խորհրդածութիւնները, որ Սեւաստոփոլի վրայ կ՝ըլլային՝ յիշատակաց արժանի գործքով մը դադարեցան. Արքաքովի աշտարակն առնելով՝ Պարլիցիք Ռուսաց պաշտպանութիւնն գիծը խրամատներին, եւ. զանիկա բոլորովին աւերելով բան մ՝ըրին, ինչպ. որ Արքաքովի աշտարակին թիղանոթներէն մէ կռնա. կէն եւ մէ կողմերնի կը ծեծուէր. Պաշտպանութիւնն երկրորդ գիծը, որն որ այնպէս ահաւոր մը կը սարսռցուցէր, կ՝երթայ մէ քանաւելու բան մը պիտ՝որ չըլլայ, որ Ռուսերը որպէս զի եռանուն հաղորդակցութիւններն չկտրուին, այնպիսի արագութիւնամբ ամէն իրենց ամոր սեղիքը դարձեր վերադարձնելն ալ մոլ տարով. Ա. Պոլսոյի ամրոցին հիւսիսային կողմը սանոլ կամրջին վրայէն ետ քաշուեցան: Դէպ իսկ կամուրջն ալ Կոչաքով իշխանին հրամանաւ շատ արագութիւնով փոխով քանդուեցաւ, մէ սիրեսեան թիւնաձեւի կողմանէ այնպէս վերահաս յարձակում մը չկար, որովհետեւ հիւսիսին ամրոցը դեռ կերներ կը պաշտպանէր:

Լեռ ինչ եղած են մեծ ու պզտիկ Ռուսաց բաւած, նոյն պէսակնդրանքն ու դէպ ամրոցներէ՝ դեռ յայտնի չէ. կ՝երեւայ որ Ռուսերը պիտի պաշտպանեն, ցորչափ որ պաշարն ու ռազմամիջոցներն կը բաւէ:

Հարաւային կողման առնուելովը Սեւաստոփոլի բոլոր նաւահանգիստը գաշնաւորաց կրակին ատհմանին մէջ մնի հոկա, այլ ասկիր նաւը Ռուսաց նաւ մը նոյն ջուրերն մէջ չկրնար կենալ:

Կորչաքով իշխանը դեռ նարեցա կը ծանուցանէր, թէ միայն Սեւաստոփոլի Հարաւային կողմն ամենեն վերջին ծայրերը 10 ամրութիւններ կան, առանց նեղութի կողմերն եղածները մէկեղ առնելու: Արքաքովի աշտարակին յարձակմանէ առնուելին ետքը՝ մեծ պարիսպը (Ռեդանը) այլ երկայն չիկրնար պաշտպանուիլ, որովհետեւ կրնայ ամէն կողմանէ պաշարուիլ: Արքաքովի աշտարակը նաւ որդաց (Քաբաբելնայա) ապա արձանին բանակին եւ նեղբին նաւահանգստին ճանգան էր: Այս աշտարակին կորուստն, ինչպէս տեսանք, իր եռանկեան անկեանց նաւաստարանին, մեծաչէն նաւատանին, զօրանոցներուն, նաւակաշարներուն եւ հիւանդանոցներուն կորուստը բերաւ, եւ Ռուսերն ամենեւին հիմ՝ կամ պատճառ մը չունին՝ Սեւաստոփոլի ան քանդուած ու կործանած տներու աւերակաց կոյտը այլ աւելի երկայն ժամանակ պաշտպանելու: Իրենք այ իմանաց ձեւ ալ դեռ չապականած ու չքանդուած տեղերը բոլորովին կործանելով՝ յաղթողներուն աւերակաց կոյտերա մը միայն իմացին: Նաւատանները մէջ մնացեր պատուական առարկաներն (ռեքիսիթներ) բան մասին ապահովցուցան ըստ մասին այ կործանեցան ու փճացան: Այսու ամենայնիւ գաշնաւորաց վաստակած յաջողութիւնը շատ մեծ է. իրենց հաւատ ամէն բանէն աւելի ու օգտակար ալ եղաւ, որ եթէ ան տարի ալ հոն ձեռերնս պատուարին՝ իրենց բանակը ապահով ու անարկիւլ է. եւ այն 40,000 զօրքը, որ մինչեւ հիմա պաշարման փոփոխուն ու խրամներուն վրայ կ՝աշխատէին՝ կրնան նոր փաթորիկ խրկուիլ, եւ. անկից Սեւաստոփոլի հիւսիսային կողմը եւ Փերեքոփ ապառնալ: Հոս չենք աւելցներ խոսիլ ան բարոյական մեծ ազդեցութիւնն վրայ՝ զոր որ այս դէպքս պիտ՝որ ընէ ան վիճակին վրայ՝ որն որ երբեմն երբեմն վանդաւոր բրլալու կ՝երթայ. զինուորական եւ քաղաքական նկատմամբ ալ շատ մեծ նշանակութիւն ունի: Ռուսաց Սեւ ծովու մէջ ունեցած աստուծոյ զօրութիւնը՝ նոյն ծովին մէջ ունեցած նաւատորմիղն ոչնչանալովը բոլորովին կորած ու խորտակած է: Փառաց եւ պարծանաց ալ բաւական շատապուցուցած եղաւ, ու Պեկտեմբերի դաշնագրի մասնակից եղող դահիճներուն անշուշտ նպատակը բանակցութիւնաց ընթացքին մէջ պիտի տեսնուի՝ թէ արեւմտեան սերութիւնք նորմի ապշաւանքով ժամանակ մը մուցուած արեւելեան խնդիրն ինչպէս կ՝ըմբռնեն: Հաւակ յետոյ պէտք է որ քաղաքական միճակն աւելի պայծառ. եւ յստակ ու որոշ կերպի մը մէջ մնայ: Արեւմտեան տերութիւնաց Սեւաստոփոլի առնելու եղած թեւանոթիներն ոստաւոր Պեքմանիայի մէջ առ անոր՝ զօրաւոր արձագանգ մը պիտ՝որ ունենայ:

Օթնաւորական նկատմամբ առ մեծ առաւելութիւնը կայ, որ հիմա պաշտաւորաբերութիւնք կրնան իրենց բոլոր զօրութիւնամբը — թիշամին դիմադրելու համար փոքր պրոբաժին մը գտրս հանելով — Ռուսաց բանակին վրայ յարձակիլ. այլ եռանդեն թիշամի չկայ: Մեր մ՝որ բանակը գարնանը ելլան՝ աւ ասանն հիւսիսային բերդերն ալ, որանք Սեւաստոփոլի նաւահանգստին տերերն անկարելի կ՝ընեն, ձեռք կը ձգեն եւ ամենայն իրաւամբ կրնան ըսել թէ Սեւաստոփոլ այլ չկայ: Ա. այս՝ մեծ եւ գրեթէ որոշիչ քայլ մ՝արդէն առնուած է, յուսանք որ երկրորդ քայլը — եթէ իրաւ այնպէս գիտուած է — քիչ ժամանակուան մէջ ի գործ կը դրուի եւ գլուխ կ՝ելլէ: Ընդարձակոյ խրամի տերերը մեզ չկայ, եւ նոյն իսկ առ ժամանակ մը միայն զօրքով նոյնը դարձնելը՝ բանակին պարէն հացը ընելու նեղամամիր արեւմտեան սերութիւնաց շատ ծանրի պիտի նայի: Ամենէն հաւանականն ան է որ գաշնաւորք իրենց գլխաւոր բանակները կարելի եղածին չափ շուտով շարժական ընելու պիտի ջանան:

— Խրիմի մէջ պատահած մեծ դէպքը, կ՝ըսէ Օրդ գրելն ֆ--ն, թէ զինուորական տարեւոր տեղեակ եղողներն ու թէ անտեղեակները սատարիկ մնացեր յուսման մը մէջ պիտ՝որ պահէ: Այս դէպքին ցնծում եւ ուրախ, յաղթանակ ու ապատաք, ամրապատանութիւն եւ պատկառանք պիտի յայտարարեն: Դայց եւրոպական մեծ աէրութիւնաց փարձութիւնն իրենց ձեռքն ունեցող քաղաքագէտք՝ զգաստութիւնու քաղաքականութիւնամբ կրնայնցընելու աւելորդ ժամանակ շուներ. պատերազմի ասպարիզին վրայ պատահած որոշիչ արկածը պէտք է որ աէրութիւնաց դահիճներուն մէջ որոշ վիճակ մը յառաջ բերէ: Ուրանի անոնց օրոնք իմաստուն տարամարտութեան ուղիղ ճամբան բռնեցին, եւ. ծայրէ ծայր պրպտելու. պարտաւորութիւնաց մէջ չինկան: Պարձեալ եկաւ հասաւ այնպիսի ժամանակ մը որուն մէջ պէտք է որ յայտնուի, թէ որ քաղաքականութիւնը յաւագոյն ու. խոհեմագոյն էր. որպէսզի անի որն որ պիտի գործադրութիւններով Ալիէնսայի մէջ պահուեցաւ. չէ նէ Պրուշի ա-ֆ-ն եւ գի-բաբն գ-ղ-կանո-ղի-ն. որն որ վերջի ատենները ասպին անկին այնչափ զարմացուցին եւ գովաբաններ դուսաւ:

Լուրերուն այժմեան վիճակին եւ հանգամանացը նայելով՝ Սեւաստոփոլի առնուելէն պատերազմին վախճան մը չիկրնար ապատուիլ, մանաւանդ թէ այնպիսի (թատերական) խաղի մը սկզբնաւորութիւնն կերպարանք ունենալու. կը ապատեայ որուն նոր էն գեռ բուն պարարուածները (acte) պիտի գան: Տարբերական թեւերակրգոյն վրայ եղած արշաւանքը որ չատ որ բրինաալու մեռ կ՝ը լայ՝ այնչափ աւելի հաւանականութիւնամբ պատերազմը նորէն Փրուքի ու Պանուբի բովերն եկած երիտասարդներուն կը մատիկնայ: Խրիմի ամրոցին կործանումը թէ գաշնաւորայ ու թէ Ռուսաց այնպիսի բանակ մը ազատ տարանցութիւնն տակ պիտ՝ որ ձգէ՝ զրոն որ գործադրելու համար պէտք է որ ուրիշ տեղ, փնտուռի ու գանուի:

Բայց ոչչանալը, որն որ ճիշտ սարսափ մը յառաջ պալաքլաւա ցանկալ էլաւ, սկսելու սանձն իսկ ուրեմն ըստ պատահման եղած մեծամեծներ մին էր քան թէ հաստատ խորհրդով ու մտածումեամբ եղած որոշում մը։ Շատ սեղամ՝ սեռը սկզբնապատճառներն իսկ մեծագոյն անձերքներ ընդունելու, ու միայն պատիւը պահելու համար յառաջ տարուելուցաւ, եւ զլուխ ելելէն ետքն իր մեծակշռութիւնն ունեցաւ։ Ընդ ելեալ աս միջանկեալ դիպուածը (épisode) բնենալ՝ գաշնաւորք ալ իրենց առջի ճամբան կը դառնան, եւ գաւրէ պէս տա աշնան Լառնա դարձեալ եւրոպական բանակներու գլխաւոր կենդրոն մը կ՚ըլլայ, որոնք պատերազմին ասպարէզն ուրիշ մոտ կը բերեն այն տեղուն՝ որուց համար Բոյն դեռին քովի (կոյսերաց) պատերազմ։ Հին քաղաքը՝ միաբան գործակցութեան կենդրոն մ՚ըլլալու տեղ՝ չդաստոր ու տկարացնող ենդութեանց որդ մ՚եղած է։

—Այս օրերս դարձեալ կը հաստատեն որ Բենեդիկ կոմսն իր դէպ ի Իտալիա ըրած ճամբորդութենէ ետ դառնալին ետքը, նորէն գերմանական դաշնակցութեան քով աւտրիական դեսպան պիտի դրուի։ Փրուշէ սեպուհը քիչ մը ժամանակուան մէջ Գլանքիտրիէն ետ պիտի դառնայ եւ անկից ետքը Նոյեմբերին իրրեւ աւտրիական վեսպան Կոստանդնուպոլիս պիտի երթայ։ Ռ-էյսդոլի ընդհանուր գրիչը կ՚ըսէ թէ, Վիէննայի մէջ կարեւոր կը համարուի Լորա Սիֆլենոֆրդին կոստանդնուպոլիս ունեցած մեծ ազդեցութեան դիմաց տգրու բնութիւն ունեցող մէկը կեցընել։ Բաց ասկից կը իմացուի որ Աւստրիայի կոմսնեն պէս ի արեւմտեան տերութիւններն, մանաւանդ դէպ ի Գազդիա նորէն երեւելի մերձեցում մը տեղի ունեցած ըլլայ։ Լաստ ծին համեմատ Օրոսատի 13ին Վիէննայէն Փարիզ հեռագիրներ սեպուհ հին ծանուցում մը եղած է որով գազդիական դահլիին ծանուցուած է որ Աւստրիա Օրոսատի արձանագրին, ինչպէս նաեւ Դեկտեմբերի բանակցութեան պարտաւորութիւններուն, ասկից ետքը հաստատուն կը պահէ։ Շատ սեղամ յիշուած Ռուսի կոմսնեն արուած նոր շրջաբերագիրը, որ Վիէննա պաշտօնական եղանակով չծանուցուեցաւ։

Կոստանդնուպոլսէն Օրոսատի 27ին հեռագրեալ ըսուը կը ծանուցանեն։ Քաղաքը սեպուհին աշխատութեանցը շնորհակալ պէտք ունք ըլլալ որ Դանուբի անցքին պարիզն Թաշովայէն մինչեւ Բէոսֆենեան շինեալ ջրանցքին խնդրոյն նկատմամբ՝ արեւմտեան տերութիւնները Աւստրիայի հետ կատարեալ միաբանեց։ Ըստ անդրին շինութեանը Անգղիա, Գազդիա ու Աւստրիա մէկտեղ մասնակից պիտի ըլլան, երկրի տերութեանց ալ դրամատէրները իրենց որոշուած օգնութիւնը պիտի ընեն։ Ա՝ ջրանցքին երկայնութեամբ շինուելու զինուորական հանրան միշտ իր աղէկ ծառայութիւնը պիտի մատուցանէ։ Ա՝ Թաշովայէն դէպ ի Քէոսֆենեան բացուելու, անցքին մասնաբաժան յատակագիծը արդէն բարձրագոյն Դրան առջեւը դրուած է հաստատութիւնն առնելու համար։ Բայց պրոյեկտու ասոր մասնակից տերութիւնաց երբեք ներկայացուցիչներն ալ միաբանութեամբ կը գործեն, անոր համար թ. Դուրը անտարբերոյս ասոր իր հաւանութիւնը պիտի ուղղ։ Բռնաբար կը խոսուի թէ ու յատակագիծին կատարմանը հետ ան դարձիարն ալ կապուած է, որ ու անցքին մասնաբաժներ շինելու։

Ըստ վերայ Բրուքսելեան Ֆրանսիոյ կը գրեն՝ Լրբ որ յառաջագոյն, կ՚ըսէ, ու հաստատուած էր, որ ասիկա միայն արեւմտեան տերութեանց դործակցութեամբը կրնայ գլուխ հանուիլ, հիմա կ՚ըսուի, որ Աւստրիա ու գործառնութեան մասնակից պիտի ըլլայ։ Ա՝ որ Անգղիացիք 2,000,000 փառնա սմենրին կը դնեն, ուր որ Աւստրիայի սեղանաւորները 10,000,000 դնելու պատրաստ են։ Սակայն Անգղիայի շահագիտութիւններուն գործառնութեան բաղձանքը ուրիշ Արեւելքի վրայ դարձած կ՚երեւայ։ Բիչ մը յառաջ մեկ դիտաւորութեան մը վրայ խօսք կ՚ըլլար, թէ Անգղիական զօրաւորներու ընկերութիւն մը Ընտոսոյի ինչքի երկիրներէն 5—600,000 փառնա սմենրիի մոտ մը պիտի դնէ, որպէս զի հոն Անգղիայի օրինական փարձակալութեան ապարանքներ շինէ։ Ա՝ դիտաւորութիւնը շատ կարմանէ ուրեմն։ շահաւոր ծանուցուած էր։ Ըստ յառաջ կը բերուի Ջոյն մեծ տուն մը, որն որ քանի մը ապրի յառաջ 2մի ռնիրի մասերը 50,000 փառնա սմենրիով երկիրներ գնած էր, եւ նորերս դառնաստանու 100,000 փառնա սմենրիներ արժանաւորութիւն ստացած էն։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԼՐԵՐ

ԹՈՒՊՈՒՏԻ լրագրոյն ընթերցողաց արդէն յայտնի են խրբի թերթագրոյն վրայ պատահած ծանր եւ արիւնահեղ դէպքերը, որոնք ամենայնիւ հարկ կը համարինք այսօրուան թերթիս մէջ նոյն դէպքերը որքան կարելի է իրենց վերաբերեալ հանդամանքներովը պատմել՝ երկու կողմանէ ալ տրուած պաշտօնական եւ հեռագրական լրերը հրատարակելով։

Դաշնաւորաց կողմանէ միայն հիմա այս հեռագրական լրերը ստացուեցան։

Պուքրէշ, 9 Սեպտեմբերի։

Ամսոյս 8ին կէսօրը գաշնաւորը Սեւաստոփոլի պաշտպանողական ամրութիւնց վրայ յարձակեցան։ Մալաքոֆի յարձակումը բոլորովին յաջողեցաւ, եւ հիմա նոյն ամրութիւնը Գազդիացւոց ձեռքն է։ Բուլանիի յարձակումը նոյն յաջող հետեւութիւնը չունեցաւ։

Պարիզ, 9 Սեպտեմբերի, առաւուանց։ Քարտերինկա եւ Հարուսպին Սեւաստոփոլ ալ չկայ։ Գազդիացիք Մալաքոֆ տանելէն ետքը Ռուսերն ամբոխեցին որ քաղքին նոյն մասէն ետ քաշուին, եւ բոլոր շինեալ ամրաններուն բոլոր պաշտպանողական շինուածքներն օդ հանելէն։ 650 թնա, 27 պաշտօնական Մալաքոֆի մէջ դերի բռնուեցան։

Ուրիշ լուր մին ալ ասոնց 9ին ժամը տասնին առանց կը ծանուցանէ։ Ռուսերը բոլոր դիշերն ու առաւուանց քաղքին հարաւային մասէն ետ քաշուեցան, եւ բոլոր մէջի ամրութիւնները կրակով կործանեցին։ Ռուսաց նաւատորմիղին մնացորդը, բաց ի երեք շրգենանաւերէն, որոնք մեծ խարշին մէջ սուզուեցան, ամէնքն ալ այրեցան։ Հարաւային Սեւաստոփոլը հիւսիսային հետ միացնող կամուրջն ալ Ռուսերէն կործանեցաւ։

Լոնտոն, 10 Սեպտեմբերի։ Սիմֆերոպոլեան ամսոյս 8ին կը ծանուցանէ։ Այսօր ժամը տասներկուքին Ռուսերու ամրութիւններուն վրայ յարձակում եղաւ։ Մալաքոֆ Գազդիացիներէն առնուեցաւ։ Անգղիայ ալ Բուլանիի վրայ բռնած յարձակումը չյաջողեցաւ։

Ֆլորենց, 10 Սեպտեմբերի։ Լամարմորա զօրապետը Քոսոբրիքիէն ամսոյս 9ին կը ծանուցանէ։ Եւրէկուան Սեւաստոփոլի վրայ եղած գլխաւոր յարձակումը փառաւոր հետեւութիւն ունեցաւ։ Մալաքոֆ Պորտէի զօրաբաժնովը առնուեցաւ։ Սեր զինուորները թեպէտեւ յարձակման դործարանից չէին եղած, բայց խրամներու մէջէն շարունակ կրակ կը ընէին, եւ 40 հոգի պատերազմի ասիարոյ եղան։ Գազդիացիք ու Անգղիացիք գիւղաշխարհն քաջութեամբ յարձակեցան։ Գիշերը Ռուսերը քաղաքն այրելով, ամրութիւններն ու շէնքերն օդ հանելով, եւ իրենց նաւերը կէս մը քայքայելով կէս մը ալ ծովին տակ սուզելով, ետ քաշուեցան։

Կ՚առնա, 9 Սեպտեմբերի, առաւուանց ժամը 3ին։ Կէսօրը Մալաքոֆի վրայ յարձակում եղաւ, մեր զինուորները գարմանալի եռանդով ու վեցցէ կայոր պատաղով նախ անոր պզտիկ բերդերն ու ծովածոցին Ռուսանք առին։ Անմիջապէս անանց մէջ հաստատելը փորձեցինք, եւ Մալաքոֆի մէջ յաջողեցաւ։ Բայց Ռուսաստանի մէջ այսպէս ելաւ, որովհետեւ տարի նեղ մոնոգները չկրցան թշնամւոյն գրաւած թնդանոթներուն դէմ դիմանալ ու կենալ, այսու ամենայնիւ Մալաքոֆ առնելիս մեր պիտի օգնէ որ մեծ ու մեծ (մեծ) Ռուսաստանը առնունք, որուն առջեւի ամրութիւններուն վրայ մեր դաշնակիցները իրենց ասպետական քաջութեամբը արդէն յարձակած էին։ բայց մեծ ասր եւ թէ ծովածոցի Ռուսանին քով թշնամւոյն թնդանոթներուն եւ պահեստի զօրքին առջեւ չկրցան կենալ, եւ ստիպուեցան ետ քաշուիլ։ Երբոր մեր արծիւը Մալաքոֆի վրայ շաղաղ սկսաւ, ան առանց Սալ (Salle) զօրապետը Անդրանիկան բերդին վրայ երթալ յարձակում ըրաւ, բայց երկուքն ալ չյաջողեցան, մեր զօրքը ստիպուեցան նորէն երթալու մեր քաշուիլ։ Մեր կորուստը խիստ (sérieuse) է, նոյնը դեռ չիմացուր նշանակութիւն, բայց մեր ունեցած յաջողութիւններուն բաւական մեծ հատուցում եղած է։

Փարիզ, 10 Սեպտեմբերի, իրիկուան։ Փեթերսպուրգ հեռագրեալ թղթագիր գրած է։

Խրիմ, 9 Սեպտեմբերի, իրիկուան ժամ 8ին։ Այսօր կրցայ տեսնել որ թշնամին իր շրջանները ծանրն տակ ուրած է։ Իր բրած աւերները մեր գնդակոծութիւնին ալ ուրիշ կը յաւելանան։ Քաղքին մէջ դանդան տեղը հնոցներ ականներ երեւան ելեալներն համար՝ հարկ սեղիցի բաղաքը մոռնելու ուշացրնել, որն որ դեռ սոսկալի հրդեհի տեսարան մին է։ Կորշաքով իշխանը մեր կրակէն նեղ մնած զինակոչաց իրեղրեց, որպէս զի կարենայ իր վիրաւորներուն մնացած մասն ալ քաղքին հիւսիսային մասն անցընել, որովհետեւ Պօլսա բերդին քով շինուած կամուրջը գիսանմբ եւ իշխանին հրամանաւը խորտակած էր։ Մեր բոլոր կորուստը կ՚ուզեմ ծանուցանել երբ որ ճիշտ թիւը արդարի։ Ամենայն ինչ ազէկ կերթայ։ Զեռնոյցի քով կը հանինք։

Պերլին Նովոյ-Պրեսի տեղեկագրէն ալ Սեպտեմբերի 9ին առաւուանց ու պաշտպանները խրված է։ Սեւաստոփոլի վրայ յարձակում եղած ասէն դաշնաւորաց նաւատորմիղը հիմա ամբ եւ կեցած էր։ Մինակ ռուսաձիգները խարիսխ նետած տեղերնէն 1200 ռուսի քառասնորդարանի եւ Ընկերանդրի ամրոցներուն վրայ նետեցին։ Ռուսաց նաւերը սուզուեցան, հարաւային ու հիւսիսային կողմերուն մէջի կամուրջը խորտակեցաւ եւ քառասնորդարանի մարակոյը օդը հանուեցաւ։ Սեր զինուորները բերդերուն վրայ են։ Ռուսերը քաղաքը բոլորովին թողուցին։

Լոնտոն, 12 Սեպտեմբերի։ Կարգ երեկոյեան թերթերը կը ծանուցանէ, որ Ընդ դիացիք Ուշուանի վրայ յարձակած ատենին իրենցմէ 26 պաշտօնական մեռեր ու 100 պաշտօնական վիրաւորուեր են։ Կրնան նաեւ որ իրենցմէ միայն 2000 ալ պիտոր սպաննուեր կամ վիրաւորեր են։ Գազդիացւոց կորուստը 15,000 հոգի է, կ՚ըսեն։

Ռուսի կաղմանէ ասանկ կը ծանուցուի։ Վարչաւ 9 Սեպտեմբերի։

Կորշաքով իշխանը Սեւաստոփոլէն Սեպտեմբերի 7ին իրիկուան ժամը 8ին այս լուրը կու տայ։

Ամրակածութիւնը՝ որ գլխաւորաբար մեր աջ կողմն պէտ ուղղուած է, գիշեր ցորեկ կը շարունակուի, եւ երբեմն երբեմն անհատաստի սատակութիւն մը կ՚ունենայ։

Այսու ամենայնիւ մեր ամրութանց վրայ եղած քանդումները շատ յաջողութեամբ կը նորոգենք։ Այսօր, ինչպէս նաեւ առջի օրերը՝ թշնամին օրուան լուսնանալովը գնդակոծութիւն մը սկսաւ։ Բայց դէպ ի ժամը 10 կրակը քիչ մը նուազեցաւ։

(Կորշաքով իշխանը աս լուրը ամսոյս 5ին սկսած էր տալու։)

— Նոյն տարեշրջանի, 10 Սեպտեմբերի։ Կորշաքով իշխանը Սեւաստոփոլէն ամսոյս 8ին կէսօրը կը ծանուցանէ։

Թշնամին սրէ օր նոր օգնութիւն կ՚ընդունի։ Ռմբակոծութիւնը արտաքոյ կարգի սատակութեամբ կը շարունակէ։ Մենք օրը մինչեւ 2500 հոգի կը կորսընցընենք։

— 8 Սեպտեմբերի, իրիկուան ժամը 10ին։

Սեւաստոփոլի պահանորդ զօրքը՝ այսօր դժուարին կրակի մը դիմանալէն ետքը, հրատարակիչներու ու արեւմտեան կողմն դէմ եղած վեց յարձակումները մերժեց, բայց անկարելի էր թշնամին ետնդրոմի պարտէզն դուրս նետելը։ Մեր քաջ զօրքը, որ մինչեւ վերջին ատենանը տակաց՝ հիւսիսային կողմը կը քաշուի։ Թշնամին Սեւաստոփոլի մէջ ապրելու ասանկ միայն պիտի դանէ։

9 Սեպտեմբերի, իրիկուան ժամը 11½ին։

Պահանորդ զօրքին հիւսիսային կողմն անցնելը կատարեալ յաջողեցաւ։ առ ոռթիս մէջ մինակ 100 հոգի կորսընցուցինք։ Հարաւային կողմը մինակ 500 վիրաւոր մնաց։

— Ռ.Ֆ-ոյ-ի լրագիրը Վառնայէն հեռագրեալ լուրն ասած է։ Ռուսերն ամսոյս 8—9ին գիշերը իրար Քարտարեղնայա պարտկոցը սկսած են, իրենց կորդաւորելու եւ քաշուիլը Քարտարեղնայայի ու մեծ հեռագրատոցին մէջի դիւաղանին, նոյնպէս նաւորդաց արուարձանին եւ Սեւաստոփոլի բուն քերդին մէջ տեղի երկու կամուրջներուն վրայն կատարուած է։ Դէպ արուարձանին պաշտպանութեան ամրութիւնները եւ շինելիքը մինչեւ 8։ Պոդոսի ամրոցը ականեալով բանդուեցան, եւ կամուրջները կործանեցան։ Խակ ամրոցը ամսոյս 9ին դեռ Ռուսաց ձեռքն էր։

Ռուսերը Յունիսի 18էն ի վեր այս չնտախաղաղութեան պատասխանութիւնը կը տեսնէին։ Վերջի ատենները իրենց ամենայն ճիգը եղած էին հարաւային ու արեւմտեան, նոյնպէս Ռ։ Ալեքսանդրի ու Ն։ Նիկոլայոսի ամրոցները զօրացընելու, գլխաւորապէս դեռ ի Քարտարեղնայա նայող ծովի զերդը։

Ուրիշ լուր մ՚ալ կ՚ըսէ, թէ ամսոյս 9ին Կորշաքով իշխանը Պաբէնիսի բարձրութիւնէն դեռ ի Զեռնայա յառաջ քաղեալ սկսեր է, եւ գաղտնի դեռ ի Քամարա սկսեր են շարժիլ։

— Կ։ Պոլիս 30 Օգոստոս։ Սեպտեմբերի 6ին անգլիական-տաճկական 16,000ի զօրաբաժինը որ Պէյլիքաքէրի բարձունքը կը բռնակի, Լուսաբաժ օրիա պիտի խրկուի։

— Ամսոյս 5ին լուրը կը զրուցին թէ Իսմէր գաղութն արդէն Վառնա գացեր է, եւ անկից պարտուած պիտի անցնի, որ որ 45,000ի չափ զօրք կը ժողովի։

— Փոքր Ասիայի բանակին գլխաւոր գեն. Նոյնն է։ Պարտուած Էրզրումի ու Կարսի առանձին հրամանատարները պաշտպանողական դիրքի մէջ են։ Կարս տարիներն ի ի խիստ պաշարուեցաւ։ Հիսունչաստ Ցանկայ վրայ լրերը դեռ ամսոյս 4ը կը հասնին։ Տրապիզոնէն կը ծանուցանեն որ Աւստրիէվ զօրավարը Ցանկայ կարս պաշար խրթելու բոլոր

ջանքերը պարապի հանեց եւ նոյն բերդին պահակապան զօրքն ու ժողովուրդը մեծ սոսկի մէջ խոհեց։ Ասոր համար Ռուսերը աս քաղաքը պաշարելու չկրնան, միայն անոր կ'աշխատին որ քաղաքը կողմնակցին եւ պրսի հետ ունեցած յարաբերութեան համար բաները լսեն։

ԳԱՂԹԻԱ

ՓԱՐԻԶ, 13, Սեպտեմբերի։

Փեղիսիէ զօրապետը Ոսպարակա անուանուեցաւ։ — Սենատորի իշխանը պատճառաւ քաղաքը ըստ մասին լուսաւորուեցաւ։

Փարիզ լրագիրը կայսեր գէմ եղած սոսկալի ոճրագործութեան վրան հետեւեալ մանրամասն դէպքերը կը հրատարակէ։ Քոնտոպիուսած անձը, որուն անունը է Պերմար, Ռուէն ծնած (եւ ոչ թէ Իտալացի՝ ինչպէս հեռագրին լսած էր) 22 տարեան երիտասարդ մըն է։ Երբ որ դեռ 16 տարեան էր խաբէութենց համար երկու տարուան բանտի դատապարտած էր, բայց վերջ ամէն եղբը կոյրը, նոյն ժամանակուան հասարակապետութեան դահիճին, մեռցած պատժոյ ժամանակը իրեն շնորհեց։ Եպրէն, իրեն լսածին նայելով, Պրեկոմ մեքենի Հին դէպքերուն մէջ գործակցութիւն ունէր, եւ կ'լսէ որ Ռամպիւթոյ ճամբուն պատանէշներուն եռանը պատուաստած ըլլայ։ Ոստիկանութիւնը պատի վրայ կպցուած շաղոնիներ գտած էր, որոնց վերնագիրն էր մեծ գրերով տպուած՝ Լուսոմիկոս Դամիէնին մահուան դատապարտութիւն պատճառները։ Խուզարկութենց ատեն Պերմար ինք գինք անոնց հեղինակ յայտնեց, ասոր համար երիտասարդ բանտի դատապարտուեցաւ։ եւ Պեռ Իմ. տարուան։ Լանտէն արձակուելէն ետքը Փետրուարի մէջ սուտ անուանի փոփոխ կը կենար։ Պերմար ոտքերը կալանքի, եւ հասարակ կերպարանքի մ'ունէր, իրեն յաւարաւան բրածներու, զրոնք յիշեցինք, եւ բանտարկուելէն եւ հարցափորձի ատեն բանեցուցած լեզուն եւ կեցուածքը կը զուցնեն, որ տարիքի յիմար մըն է։ Ասիկա Ստարոլիկ ճամբուն գլուխը, թէատրոնին դիմաց մը կանգնած կեցած էր, ուստի իրեն երկու տարձանակները պարպած էր, երբ որ Պեցցէ կայսր ազատակը իրեն կարծել տուաւ որ կայսրական պատուոյ տիկնանց կառքը կոչնչելու համար ընդունուեցաւ։ Դէպքը Ժամու մը չափ թէատրոն կենալէն եւ ուս. Թիւլերիի գնաց։ Եւ յետոյ ի՛նչ փորձ։ Ոստիկանները տրձակած գնդակներէն մէկը վերջէն կասկածին վրայ գտնուեցաւ, որն որ ծածկին մէջ մնած էր։

Պերմարին ըսած յայտնութիւններուն պատճառաւ Մուֆիար ճամբուն վրայ նոտոդ կոշիկար մը բռնուարկուեցաւ, որն որ վատագի իրեն բերած էր եւ քովը թղթեր գտնուեցան, որոնք քանի մը մարդիկներէն մէկն անմիջապէս ոճրագործին թեւը ատուիկ զօրութեամբ գէպ ի վար գարկաւ, եւ Եպրէն խուզական թէատրոնի ատիկանութեան կայանը տարաւ, ուր ոստիկանութեան վերակացուին առջեւ ոստիկանութեան գործակալը առջի հարցափորձն ըրաւ։ Պերմար հիմա բանտի մէջ է, ուր անոր հարցափորձ մ'եղած է, եւ քրնութիւնը յառաջ կ'երթայ։ Մեծագոյն կասկածը թէատրոնի սրահը մնած ատեն, ուր որ ոճրագործութեան լուրն անմիջապէս հասած էր՝ հաղորդարարի էջոր էջոր ապրարկներով եւ կոչիներով ընդունուեցաւ, որոնք շատ անպատ կրկնուեցան։ Կայսրը ժամու մը չափ թէատրոն կենալէն ետեւ, Թիւլերիի գնաց։ Եւ յետոյ ի՛նչ փորձ։ Ոճրագործին

Հինգ ուրիշ փորձ մի՛ ձեռք առնենք։

Փոքրիկ հասարակ ածուխն առ ու կրակ դարձրեցէք. եռեւ՝ թիթեռածին կոպտել լեցուած դատարկ մը բեր վրան ծածկէ։ Կը տեսնես որ կրակ դարձած ածուխը պպծտա բոց հանելով կը սկսի վառիլ, մինչեւ որ ամբողջ ու բոլորովին մոխիր ըլլայ։ Դատարկին մէջ եղած թիթեռածինը ածխին հետ միասին նոր տեսակ կոպ մը շինած կը դառնա, որն որ հասարակ օդէն ծանր է, ջրին մէջ կը սուզի եւ ջրին թիթեռ համ՝ մը կու տայ։

Թիթեռածինին՝ ածխոյ հետ սանկ միաւորութիւնը Ածխոյ թիթեռ կը կոչուի եւ հասարակ օդը աս կազէն ալ մաս մ՚ունի։ Հոգի ջրերէն շատերուն մէջ, քիչ մը ածխոյ թիթեռ կը գտնուի։

Լոռնք իմանալէն ետքը կը տեսնուի թէ որչափ իրաւամբ ըսինք վերը, թէ առ Դեւթերուն մինակ անունները օտար պէսք է որ դան, իսկ իրենց նշանակած բառերը ամենուն մերձաւոր բառերն են։ Ինչու որ նոյն նիւթերէն երկուքը, այսինքն՝ թիթեռածին ու բորակածին՝ ամէն բոպէ օդին հետ մէկտեղ կը շնչենք։ Երկուքը, այսինքն՝ ջրածին ու թիթեռածին, ջրին հետ մէկտեղ կը խմենք, երկուքն ալ, այսինքն թիթեռածին ու ածուխը (ածխոյ թիթեռն) թէ օդի մէջ կը շնչենք ու թէ՛ հողի ջրին մէջ կը խմենք։

Թիթեռածինը, բորակածինն ու ջրածինը մեր կենդանական մարմնոյ կը կազմեցանեն, բայց ածխոյ թիթեռն ալ ուր որ փափաքինք չենք կրնար ազատիլ, ինչու որ խոնջ դենիներնուս ու գարեջրերնուս ու հինցած հացերնուս, միսերնուս, խնձորներնուս, նշերնուս, ծիրաններնուս, դեղաբանձրներնուս ու կաղամբներնուս մէջ եւ այլն, կը գտնուի։ Թող ասոնք օդի ու շատ ջրերու մէջ գտնուած պղտիկ մասերը։

Մեր ուսումնական ուսուցիչներուն, ինչպէս ցորենի, ընձի, ոսպի, բակլայի, եւ այլն, դլխաւոր բազադրիչ մասերը, հոս յիշուած չորս կազերն են, որոնք մեր ներքը արեան կը գտնուին ու արիւնէն մեր մարմնոյն բազադրութեան մէջ կան հող, կիր, փոսփոր, ծծումբ ու պոտաշ կոչուի քիչ երկոսի ու ոգ։

Թիթեռածին, ջրածինն ու բորակածինը օդ կամ կազ են։ Նոյնպէս ածուխը, ծծումբն ու փոսփորը՝ պրկեր ըլլան դէ կը ցնդին կ՚անցնին, անոր համար մարդուն դիակը պրուելէն ետեւ։ (ինչպէս որ Հոմանցիք հին ատենը կ՚ընէին, ապրեստ բոթի մէջ փաթիթելով), մինակ պզտիկ ոսկոր մը մնայր, այսինքն՝ հող կը մնայ, որն որ այլ չ՚պրիր։ Հոմանցիքի քանասուն ընդեղն իրենց երդերուն մէջ գնարդ փոշի ու սառուցը (pulvis et umbra) կ՚անուանէին, բայց հիմակուան բնագէտները կոպ ու հող կ՚անուանեն։

Կենդանիներուն ոգ, օդէ, ջրէ, ածուխէ, կրէ, ծծումբէ, փոսփորէ ու քանի մը մեռազական նիւթերէ կը բաղկանան։

Իսկ մնացեալն բոլոր մեռոյն մինակ թիթեռածինէ, ջրածինէ ու ածուխէ կը բաղկանան, բորակածինն ու կենդանական մարմնոց ուրիշ բաղկացուցիչ մասերը մնացեալներու մէջ շատ նուազ են։

ԱԾԾԱՔԻԱՆԵՐ

ՄԵԾԻՆ ՊԵՏՐՈՍԻ ՊԱՐՔԸ

Ա.

ԻՊԱՆԻՈՒ՝ Կիսկ մասնաւոր մը թէ Ամերիկայի գիւտին եղաւ, պատմութիւնը Ռուսիոյ բարբարոսներուն քաղաքակրթութիւնն ու նոր դարձուցեալ զանազան կարգերուն մասին արտասանել մի՛ չմոռնար։ Ազգ մը՝ որ դար մը յառաջ Ասիոյ ուրիշ ազգաց մէջ խառնուած ու կորսուած կը հանդիսանար, իբրեւ թէ մոգիչ խոսքէ մը զարթուած ու յաջողակուած զգայ իր որոշումը։ Շատով մը եւրոպական արուեստներու եւ առիւծութիւնոց մասնաւոր հանդարտական քարերով եղաւ եւրոպական ուսումնարանաց առաջին կարգն մնալու։ Հնարագիտութիւնը, զատուտ ու ուսումնասիրութիւնոց կարեւոր դերը մէջ իրեն զարգացեալ եղաւ։ Այլ, նոյն իսկ քաղաքակրթութիւնն սկսաւ ոտ ու գոյս մէջ մնալ, որ չըլլայ թէ Ռուսիոյ իրենց նիստոմանի այնպէս ըլլայ՝ ինչպէս եղաւ Մահեղոնիա Յունաստանի նիստոմանը եղաւ։

Ամէն էր աս եղանակին ոգ հարիւր տարեղը։ Ինչպէս աս դարս թեան, աս կէսդարուան բարձրացաւ Ռուսաստան։ Ուրիշ ազգաց գիւղացիներն ասոնցէ՛ լալիս հետ մեր մասնաւոր կարգերուն։ Ռուսաստանի զարմանալի ու կենդանական աստուած գիւղացին յիշատակեր դեռ կենդանի է, գեռ ամենուն աչքին առջեւն է։ Ան զարմանալի մարդն է, որուն գլուխ ալիսի խոսքեր ու, որն որ անկիրթ ու վայրենի ժողովրդեան մէջ իշխան ծնած, հաստատուն քաջասրտութեամբ գիտցը պատասխանեցաւ ու գլուխ ի լոյս փոխեցաւ։ Յապիեցի՝ իր նպատակին հասնելու զանազան գժուարին արգելքներուն, թէ՛ կեանքն ու պատերազմի ու տիրապետութեան փոփոխները միշտ իրեն դէմ պատահ չեին։ Ընդարձ ու հաստատուն, միշտ իր նպատակին իր աչքին առջեւն ունենալով իր ճամբուն յառաջ տարաւ ու դիմացինը։ «Պետրոսի տարը կը դնեմ իմ՝ փառքս, որովհետեւ իրեն պարտական եմ՚», այսպէս խօսեցաւ Հարիւրամարի Եարը իր յաջորդներուն մէջ։ Ռուսաստանի պատմութիւնն մէջ ան երեւելի անձին ներեցած ազգ եղութիւնն աղէկ խմբագրաց համար պատմութիւնը քիչ մի վերն բռնենք։

Տասներորդ դարուն մէջ քրիստոնէութիւնն իր լոյսը Ռուսաստանի վրայ ոգ տարածելով խաւարը փարատեց։ բայց Թաթարներու եւ Պոլսեցիներու աս երկրին ազգերուն գլուխ ի՛նչ ի՛նչ դարերու ատենները դանազան կողմ տարբերութիւնը ու դանազան կերպ ոգեղիկ լոյսը եռեմնցաւ։

Ռուսաստան 15երորդ դարուն այնպիսի վիճակի մէջ էր՝ որ երկու դար վերջը որոշիչ բարձրացեալ եղեր ամենուն։ Ան չէր լուսաւորեր, թէ եկեալ եւ Ռուրիկի ցեղին վերջի իշխաններուն փոխիր ըլլար ատ էր։ Իվան Վասիլեվիչ Մեծն եղաւ որ (1462ին վերը) ասիական բարբարոսութեան գրեթէ 200 տարուան երկայնաձգմանեանց, ամենայնց ու խիստ լուծը թօթափեց (1480), Նոյնպէս նեղերին մէկմէկ անկախ իշխանութիւնները, մանաւանդ ան հերը Նովգորոտը (1478) հնազանդեցուց եւ անանկով աւերութիւնն փարատեցաւ։ բան սանասիան սիսուութիւնն հիմի դրաւ։ Իվան Վասիլեվիչ († 1505)՝ զինքն իշխան ամենայն Ռուսաց անուանեց։

Իվան Մեծը չատ ուրիշ գերազանցեց իր հերոսը, ու ինք Իվան գրեթէ Հեռուստաստանի մինակ կենդանի բան էր, որն որ իրեն հարը աւերութեան ձեւ ու կերպարանքը պիտի տար։ արտիստ։ չէ թէ մեռնի յարմարաց, այլ նաեւ արիւնոտ, արուեստագէտ եւ ուսումնական էր։ Իվան գլուխ Վասիլ հասարակին ինքզինքը մեծամեծ ծանր բանեսարութիւնէ ազատեց ու ոտոր տեղ իր իրոս, բայց գրաւոր ու խոհեմ միաբանութիւնը հաստատեց (1549)։ Իրիտանի պատերազմին մէջ (1558) այնչափ յաջողեցաւ չունեցաւ։ թէ եկեալ 1570ին Գանիրուզոյ Մայնաս իշխանն իր վերադարձեցաւ թէ ամբոխ նոյն երկրին ժամանակ ուրիշ իշխան դրաւ ու պատերազմի յառաջ կը ասուեր։ բայց Մայնաս ինքզինքը Լիհոյ Ասիսիան թագաւորին յանձնեց ու Իվան ամէն կոչմանէ նեղ մնաց Ասիսիան խաղաղութիւնն պատասխանեցաւ (1582) ու իր Լիհիանոն ու Լիհհատանի վրայ ունեցած իրաւունքներն հրաժարելով Շվեցի հետ գինեցաց բրաւ (1583)։ Ասոր հակառակ հիւսիսային Ատլանտի կողմանէ Իվան իր ուրիշ թիւներ կը տարածէր։ 1552ին Խոստանի հեռաթաղաց հերոս ուրիշ թիւներ։ 1554ին Աստրախան ու բոլոր Խոստրատաս, մինչեւ Կովկաս իր վերին իշխանութիւնն ընդունեցան։ Ընդ ին 1563ին Ինգիրիա գաղուած էր։ ասոր մէկ մասն ալ Թաթարներու փնտռելով իր ուրիշ թիւներ հետ միացաց (1584)։

Իվան Բ. Անգիրայ հետ վաճառականութիւնն պատրաստեցաւ մի դրաւ, որոնք իրեն ասակ (1553) Ընկլանդիոյ ծովակալ Ճանճան գտաւ։ Պարսկաստանի հետ ալ վաճառականութիւն հաստատեցաւ։ Եռանէ էր։ Քաղաքական արիոյ ժողովածոյ մը կազմեց, իր ուրիշ թիւներ մէջ արուեստաւորներ, գործաւորներ, սաակ կարգներ ու բժիշկներ ժողովեց ու Մոսկուայի մէջ առ ջի ասպարանոց դրաւ։ 1564ին։ Ինքն էր Ամերիկիներու (զարհուրելի, անմարդասէր զրաց) գաղեղն հնարողը, որոնք կանոնց կանոնց մեծնալով վանգուտ ու կապարանի զրաւեցաւ մի ասպան։ Ինքզինքը Զար (Կեսար, Տէր) ու Նուանեց ու ժողովրդեան սիրելի եղաւ։ ու 1581ին, 54 տարեկան մեռաւ։ Իրմով իր երիտ. Նախորդներուն կասարեալ միապետութիւն հաստատեցաւ, որմէ՛ետեւ ամէն բան Զարին կամքէն կախուած էր։ Իվան Գ. ասասիկ բարեփոխութեան առնի իր Իվան երեկ որդին ապրեցուած էր, անոր համար երկրորդ որդին Թեոդոր Ա. գահն ելաւ 1584ին, բայց ոկաբանիա, անոր ոչ իշխան մ՚ըլլալն՝ հարը մեծ ունեցեր էին իրեն խորհրդական առած էր, որոնք մեկ մեկ ամէնս մէջ ապրելով, կամ ոսոխութիւնը եղանակաւ մը քարոզութիւնն եղան մեր։ բայց փէՔիմիրը, անխիղճ ու անպարկեշտ Պորիս Կոտունով Զարին ունեցաւ։ Ընդիա Թէոդորին ունեցաւ որիրեալ ապրաս, մեծամեծներն արքունիքին հետ ապրաց։ Գէոտորին Գեմարիոս տրրորիկ եղբայրը Ուգլիչ խաբելով հոն ապրեցաւ ու նեղեցաւ եղեր։ Նոյն քարոզն իրեն ապրեցաւ պարտական պատուէր հիմնադրեալ (1588)։ Դանդաղ Կոտունովս պրոց Երեմիա պատրիարքին Ռուսիոյ առաջնորդն պատրիարքաց եղեր հրաւէր գնեց։ Ասոնցմէ մէկ պատրիարք մը հաստատեց, որն որ 1589ին Կոստանդնուպոլսի մէկ ժողովով ընդունելի եղաւ։ Պիսկիրան բարոյապէս իր տարին ուս աս, անոր հակառակ 1595ին բոլոր Լոստանա, Թիմոլ ու Դարոլ՝ Շվեցիոն տուաւ։ Գէոտոր Ա. անպատակ մեռաւ. (1598), որով եւ Ռուրիկի ցեղն ալ բնջնցաւ։

Գոնոլով Պորիս Կոտունով Զար եղաւ, բայց շիրիցաւ երկայն տարին իշխել. ինչու որ Կիսկրա Օթրեվիվ կրնուռաց ինքզինքը իրրեւ Գէոտոր Ա.ին եղբայրը՝ Դիմիտրիոս ձեւացնելով իրեն գէմ եկաւ։ Պորիս երբոր տեսաւ որ Օթրեվ փրեմին կոզմոկիզիները շատացան, յանձնուած ինքզինքը թեռնուցելով մեռցաց (1605 Ապր.)։ Գէոտոր Բ. անոր որդին թէ եկեալ Զար տեսաւ, բայց երեք ամսոց չեղաւ ու վրէ մի եղբայր իր թէ դեռ ոչ Տրոմնոսաց մեռցուցաց (1605, Մայ.)։ Ուրիշ եղբայր 7 տարի ոտասան թէ ապրեցաւ բանասարութիւնն մէջ էր, գոնոգան իշխանութիւնը, Լիհհատան ու Շվեցիս հետզհետէ, նոյնին վրայ կը կռուէին։ Վերջապէս 1612ին կրեցաց, բարձր ու ասորին տարածանի ժողովրդը վերադարձ հաստատութիւնն ինքզինքի նոր պատրիարքին արքին Միքայել Ռոմանով պատասխանեց, նոյնպէս Զարին լուսի իշխանութիւնն անկարար ու տարաց մեկ վերադարձութիւնն ժառանգական Զար անուանեցին (1613)։

Միքայել Ռոմանով ներքուստ խորհրդոյ մեծ տերութիւնն մ՚ամեն եղաւ, եւ մեծամեծ վիճակներով արտաքուստ ալ խաղաղութիւն գնեց։ արտաքուստ ալ ոչ։ Սիմբիրսկի խաղաղութիւնը (1617) Ինգրիանի երկիրը, Քարելիա ու Քիւրեցոյ Շվեցիոն տուաւ։ Ցիմբիրսկի խաղաղութիւնը (1619) ու անկից վերջը Վիլանցի խաղաղութիւնը (1634) Ամոլենոյ, Զոլենիցիայ՝ ու Սմոլենսկի Լիհհատանի տուաւ։ ու Լիհիանոն իրաւունքներն բոլոր Հարիւրամարի։ Ինչպէս Ա. գահն ելաւ 1584ին, բայց ոկաբանիա, անոր ոչ իշխան մ՚ըլլալն՝ հարը մեծամեծներն մէկին իրեն խորհրդական առած էր, որոնք մեկ մեկ ամէնս մէջ ապրելով, կամ ոսոխութիւնը եղանակաւ մը քարոզութիւնն եղան։ բայց փէՔիմիրը, անխիղճ ու անպարկեշտ Պորիս Կոտունով Զարին ունեցաւ։ Ընդիա Թէոդորին ունեցաւ որիրեալ ապրաս, մեծամեծներն արքունիքին հետ ապրաց։ Գէոտորին Գեմարիոս տրրորիկ եղբայրը Ուգլիչ խաբելով հոն ապրեցաւ ու նեղեցաւ եղեր։ Նոյն քարոզն իրեն ապրեցաւ պարտական պատուէր հիմնադրեալ (1588)։ Դանդաղ Կոտունովս պրոց Երեմիա պատրիարքին Ռուսիոյ առաջնորդն պատրիարքաց եղեր հրաւէր գնեց։ Ան մի մեկ ժողովով ընդունելի եղաւ։ Պիսկիրան բարոյապէս իր տարին ուս աս, անոր հակառակ 1595ին բոլոր Լոստանա, Թիմոլ ու Դարոլ՝ Շվեցիոն տուաւ։ Գէոտոր Ա. անպատակ մեռաւ. (1598), որով եւ Ռուրիկի ցեղն ալ բնջնցաւ։

Գոնոլով Պորիս Կոտունով Զար եղաւ, բայց շիրիցաւ երկայն տարին իշխել. ինչու որ Կիսկրա Օթրեվիվ կրնուռաց ինքզինքը իրրեւ Գէոտոր Ա.ին եղբայրը՝ Դիմիտրիոս ձեւացնելով իրեն գէմ եկաւ։ Պորիս Երբոր տեսաւ որ Օթրեվ փրեմին կոզմոկիզիները շատացան, յանձնուած ինքզինքը թեռնուցելով մեռցաց (1605 Ապր.)։ Գէոտոր Բ. անոր որդին թէ եկեալ Զար տեսաւ, բայց երեք ամսոց չեղաւ ու վրէ մի եղբայր իր թէ դեռ ոչ Տրոմնոսաց մեռցուցաց (1605, Մայ.)։ Ուրիշ եղբայր 7 տարի ոտասան թէ ապրեցաւ բանասարութիւնն մէջ էր, գոնոգան իշխանութիւնը, Լիհհատան ու Շվեցիս հետզհետէ, նոյնին վրայ կը կռուէին։ Վերջապէս 1612ին կրեցաց, բարձր ու ասորին տարածանի ժողովրդը վերադարձ հաստատութիւնն ինքզինքի նոր պատրիարքին արքին Միքայել Ռոմանով պատասխանեց, նոյնպէս Զարին լուսի իշխանութիւնն անկարար ու տարաց մեկ վերադարձութիւնն ժառանգական Զար անուանեցին (1613)։

Միքայել Ռոմանով ներքուստ խորհրդոյ մեծ տերութիւնն մ՚ամեն եղաւ, եւ մեծամեծ վիճակներով արտաքուստ ալ խաղաղութիւն գնեց։ արտաքուստ ալ ոչ։ Սիմբիրսկի խաղաղութիւնը (1617) Ինգրիանի երկիրը, Քարելիա ու Քիւրեցոյ Շվեցիոն տուաւ։ Ցիմբիրսկի խաղաղութիւնը (1619) ու անկից վերջը Վիլանցի խաղաղութիւնը (1634) Ամոլենոյ, Զոլենիցիայ՝ ու Սմոլենսկի Լիհհատանի տուաւ։ ու Լիհիանոն իրաւունքներն բոլոր Հարիւրամարի։

Գէոտոր Գ. անոր որդին թէ եկեալ քիչ տարի աքրոց († 1682), բայց իր կամաւորութիւնը երեւելի դարձրեց մի նշանաւոր բան։ Ինչպէս, վերջապէս ան դանդաղ երեւելի արտաքուստ թիւնեներ, զորոնք մեծամեծը կը վայելիին, ու հիմ դրաւ ան խաղաղ թէ, Չի թէ ծնունդն, այլ հոգեկանով մարդ պատասխանի ստեղծանի կ՚բլլայ։ Գէոտորին այսպէս շատ մեռնելովը տերութիւնն մէջ հին խառնութիւնները նորին երեւան երեւելու կարգ։ արդիական։ իր եռանդն թէ ազատ ոչ ունեցաց։ քիչ մը, մեռցաց ու մեռաց ոչ ունեցաց։ Հարիւրամարի ինքն ալ մեկ դարձանի ոչ ունեցաց։ Գէոտորին Ա. գահն ելաւ 1584ին, բայց ոկաբանիա, անոր ոչ իշխան մ՚ըլլալն՝ հարը մեծամեծներն մէկին իրեն խորհրդական առած էր, որոնք մեկ մեկ ամէնս մէջ ապրելով, կամ ոսոխութիւնը եղանակաւ մը քարոզութիւնն եղան։ բայց փէՔիմիրը, անխիղճ ու անպարկեշտ Պորիս Կոտունով Զարին ունեցաւ։ Ընդիա Թէոդորին ունեցաւ որիրեալ ապրաս, մեծամեծներն արքունիքին հետ ապրաց։ Գէոտորին Գեմարիոս տրրորիկ եղբայրը Ուգլիչ խաբելով հոն ապրեցաւ ու նեղեցաւ եղեր։ Նոյն քարոզն իրեն ապրեցաւ պարտական պատուէր հիմնադրեալ (1588)։ Դանդաղ Կոտունովս պրոց Երեմիա պատրիարքին Ռուսիոյ առաջնորդն պատրիարքաց եղեր հրաւէր գնեց։ Ան մի մեկ ժողովով ընդունելի եղաւ։ Պիսկիրան բարոյապէս իր տարին ուս աս, անոր հակառակ 1595ին բոլոր Լոստանա, Թիմոլ ու Դարոլ՝ Շվեցիոն տուաւ։ Գէոտոր Ա. անպատակ մեռաւ. (1598), որով եւ Ռուրիկի ցեղն ալ բնջնցաւ։

Գոնոլով Պորիս Կոտունով Զար եղաւ, բայց շիրիցաւ երկայն տարին իշխել. ինչու որ Կիսկրա Օթրեվիվ կրնուռաց ինքզինքը իրրեւ Գէոտոր Ա.ին եղբայրը՝ Դիմիտրիոս ձեւացնելով իրեն գէմ եկաւ։ Պորիս Երբոր տեսաւ որ Օթրեվ փրեմին կոզմոկիզիները շատացան, յանձնուած ինքզինքը թեռնուցելով մեռցաց (1605 Ապր.)։ Գէոտոր Բ. անոր որդին թէ եկեալ Զար տեսաւ, բայց երեք ամսոց չեղաւ ու վրէ մի եղբայր իր թէ դեռ ոչ Տրոմնոսաց մեռցուցաց (1605, Մայ.)։ Ուրիշ եղբայր 7 տարի ոտասան թէ ապրեցաւ բանասարութիւնն մէջ էր, գոնոգան իշխանութիւնը, Լիհհատան ու Շվեցիս հետզհետէ, նոյնին վրայ կը կռուէին։ Վերջապէս 1612ին կրեցաց, բարձր ու ասորին տարածանի ժողովրդը վերադարձ հաստատութիւնն ինքզինքի նոր պատրիարքին արքին Միքայել Ռոմանով պատասխանեց, նոյնպէս Զարին լուսի իշխանութիւնն անկարար ու տարաց մեկ վերադարձութիւնն ժառանգական Զար անուանեցին (1613)։

Միքայել Ռոմանով ներքուստ խորհրդոյ մեծ տերութիւնն մ՚ամեն եղաւ, եւ մեծամեծ վիճակներով արտաքուստ ալ խաղաղութիւն գնեց։ արտաքուստ ալ ոչ։ Սիմբիրսկի խաղաղութիւնը (1617) Ինգրիանի երկիրը, Քարելիա ու Քիւրեցոյ Շվեցիոն տուաւ։ Ցիմբիրսկի խաղաղութիւնը (1619) ու անկից վերջը Վիլանցի խաղաղութիւնը (1634) Ամոլենոյ, Զոլենիցիայ՝ ու Սմոլենսկի Լիհհատանի տուաւ։ ու Լիհիանոն իրաւունքներն բոլոր Հարիւրամարի։

Գէոտոր Գ. անոր որդին թէ եկեալ քիչ տարի աքրոց († 1682), բայց իր կամաւորութիւնը երեւելի դարձրեց մի նշանաւոր բան։ Ինչպէս, վերջապէս ան դանդաղ երեւելի արտաքուստ թիւնեներ, զորոնք մեծամեծը կը վայելիին, ու հիմ դրաւ ան խաղաղ թէ, Չի թէ ծնունդն, այլ հոգեկանով մարդ պատասխանի ստեղծանի կ՚բլլայ։ Գէոտորին այսպէս շատ մեռնելովը տերութիւնն մէջ հին խառնութիւնները նորին երեւան երեւելու կարգ։ արդիական։ իր եռանդն թէ ազատ ոչ ունեցաց։ քիչ մը, մեռցաց ու մեռաց ոչ ունեցաց։ Հարիւրամարի ինքն ալ մեկ դարձանի ոչ ունեցաց։